

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАНЬ
У ОРГАНІЗАТОРІВ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ПРИ
ПРОХОДЖЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ
ПРАКТИКИ**

І. О. Солошич, А. Ш. Хамаршех

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна.

E-mail: solo_ira@mail.ru

Представлено методику формування професійних знань, умінь та навичок на основі проблемних методів навчання, використання якої забезпечує підвищення рівня навчально-дослідної компетентності та практичної готовності до майбутньої професійної діяльності. Наведено результати педагогічного експерименту, які підтверджують ефективність запропонованої методики.

Ключові слова: навчальна ландшафтно-екологічна практика, науково-дослідна компетентність, організатори природокористування, професійні знання, уміння та навички.

**МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ
У ОРГАНИЗАТОРОВ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИ
ПРОХОЖДЕНИИ ОБУЧАЮЩЕЙ ЛАНДШАФТНО-ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ
ПРАКТИКИ**

И. А. Солошич, А. Ш. Хамаршех

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина.

E-mail: solo_ira@mail.ru

Представлена методика формирования знаний, умений и навыков на основе проблемных методов обучения, использование которой обеспечивает повышение уровня научно-исследовательской компетентности и практической готовности к будущей профессиональной деятельности. Анализируются результаты педагогического эксперимента, которые подтверждают эффективность предложенной методики.

Ключевые слова: обучающая ландшафтно-экологическая практика, научно-исследовательская компетентность, организаторы природопользования, профессиональные знания, умения и навыки.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. У процесі підготовки майбутніх спеціалістів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) основною задачею є підготовка конкурентоспроможного фахівця зі сформованими професійними знаннями. Ефективною діяльністю, в якій студенти можуть вдосконалити та перевірити набуті професійні знання, є навчальна практика. Із різних видів практик для дослідження обрано навчальну ландшафтно-екологічну практику (НЛЕП), яка дозволяє майбутнім організаторам природокористування (ОП) вже на ранньому етапі навчання у ВНЗ долучатися до наукової професійної екологічної діяльності.

Метою статті є дослідження методики формування професійних знань у організаторів природокористування при проходженні навчальної ландшафтно-екологічної практики.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Проблемі формування професійних знань студентів у сучасній науці приділяється велика увага. Однак аналіз наукових праць [2, 4, 5] дослідників дає підстави зробити висновок, що формування професійних знань у майбутніх ОП при проведенні НЛЕП не була предметом спеціального дослідження.

Аналізуючи теоретичні положення дослідженої проблеми [1] та враховуючи власний досвід, визначимо умови, спрямовані на ефективне формування професійних знань у майбутніх ОП:

- мотиваційна спрямованість;
- вибір змісту, форм, методів і засобів навчання.
- налагодження педагогічної взаємодії викладачів і студентів.

Проведення практик з урахуванням зазначених вище умов посилює професійну проблемно-пошукову діяльність студентів, збільшує ступінь самостійності виконання завдань. Ефективність НДД у процесі формування професійних знань, умінь і навичок підвищується, якщо матеріали НЛЕП використовуються для написання курсових і дипломних робіт, в науково-дослідній роботі студентів і викладачів.

Практична підготовка в галузі професійної освіти виступає, з одного боку, як частка професійної освіти, а з іншого – практичної. Саме тому задля наближення діяльності, виконуваної ОП під час НЛЕП, до майбутньої професійної діяльності, студентам експериментальної групи було запропоновано не лише виконати завдання, заплановані в рамках НЛЕП відповідно до розробленої методики, а й розробити туристичний маршрут та спроектувати екотур задля створення фундаменту для подальшого саморозвитку наукової та професійної діяльності фахівця в природоохоронній діяльності.

Студентам пропонувалися завдання теоретичного та практичного характеру.

Завдання теоретичного характеру:

- визначити обов'язкові й рекомендовані вимоги до проектування екотурів;
- виділити основні етапи проектування екотуру;
- визначити технологію комплектування туристської групи.

Завдання практичного характеру:

- відібрати п'ять об'єктів, які могли би бути використані для екологічних турів, скласти їхній опис за схемою: тип об'єкта; назва об'єкта; місцезнаходження об'єкта; мотивація, що зумовлює його вибір; джерела відомостей про об'єкт і події, з ним пов'язані (бібліографічний опис літературних матеріалів); збереженість об'єкта, його екологічний стан; охорона об'єкта (на кого її покладено); фотографія або ілюстрація об'єкта.

- скласти перелік необхідних професійних та особистісних якостей, які повинен мати керівник екологічного туру;

- скласти пам'ятку «Правила поведінки туристів під час екотуру»;
- описати техніку виконання екологічного маршруту (пішохідний, водний, гірський та ін.);
- скласти каталог найбільш цікавих і значимих на думку студентів об'єктів, які можливо використовувати у процесі екологічних турів (на території України, не менше 20 найменувань). Аргументувати свою думку;
- назвати вимоги до керівника екологічного туру;
- дати характеристику основних етапів підготовки екологічного туру.

За допомогою жеребкування студенти дізнавались про об'єкт, для якого необхідно було скласти маршрут екотуру. Для виконання завдання їм було надано схеми, заповнюючи які, студенти могли б спланувати маршрут екскурсії. Після її розробки студенти мали презентувати свій екотур. Використовуючи метод самоконтролю та самоаналізу, було запропоновано студентам самостійно оцінити результати своєї роботи, враховуючи три аспекти:

- зміст екскурсії;
- оригінальність туру та врахування природоохоронної складової;
- презентація екотуру.

Під час проходження практики її керівник здійснює поточний контроль виконання студентом завдань, перевіряє теоретичні знання.

Практика оцінюється диференційовано. Загальна максимальна кількість балів, яку може отримати студент – 100 балів, що складаються з 30 балів за звіт про проходження практики; 30 балів за презентацію розробленого екотуру; 40 балів за теоретичні знання.

З метою перевірки ефективності запропонованої методики було проведено педагогічний експеримент, для участі в якому відібрані студенти другого курсу спеціальності 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» КрНУ. Контрольна група (к. г.) (23 особи), які навчалися за традиційною методикою, та експериментальна група (ек. г.) (25 осіб) – за розробленою методикою.

Під час констатуючого експерименту студентам к. г. і ек. г. було запропоновано самостійно оцінити власний рівень сформованості професійних знань за чотирьох-бальною системою. Після проведення формулюючого експерименту, в рамках якого студенти мали можливість та необхідність брати участь у різноманітних видах НДД, респонденти ще раз отримали подібне завдання.

Незалежними змінними дослідження в констатуючому експерименті визначено зміст, методи, засоби, форми навчання. Відповідно до мети і завдань дослідження перед початком експерименту було проведено анкетування.

Мета проведення формульовального експерименту полягала в аналізі отриманих емпіричних даних та їх порівнянні з констатувальними. Основним показником ефективності запропонованої методики став рівень сформованості професійних знань:

- загально-інтелектуальні компетенції (здатність аналізувати, порівнювати, узагальнювати отриману інформацію та логічно, стисло викладати свої думки);

- володіння науковим понятійним апаратом;
- навчально-дослідні компетенції (вміння працювати з науковою літературою, вміння критично оцінювати отриману інформацію, організувати та проводити науковий експеримент);
- сформованість та стійкість теоретичних знань;
- готовність (практична та психологічна) до професійної діяльності.

З метою якісного і кількісного аналізу та інтерпретації даних, отриманих у результаті формувального експерименту, використовувались методи описової статистики (статистичне групування даних, їх графічне зображення).

Беручи до уваги дані, отримані під час констатувального та формувального експериментів, можна зробити висновок, що завдяки діяльності, яку проводили студенти експериментальної групи під час НЛЕП, значно підвищилась їх самооцінка рівня сформованості професійних знань (табл. 1).

Таблиця 1 – Рівні сформованості професійних знань за самостійною оцінкою студентів

Рівні сформованості НДК (самооцінка)	Групи	Експерименти	
		Констатувальний	Формувальний
Високий	К. г.	14,7 %	18,2 %
	Ек. г.	14,7 %	36 %
Середній	К. г.	51,6 %	57,3 %
	Ек. г.	56 %	52 %
Низький	К. г.	30,1 %	24,5 %
	Ек. г.	28 %	12 %

36% респондентів експериментальної групи під час формувального експерименту оцінили свій рівень сформованості професійних знань як високий, проти 16% під час констатувального експерименту. Кількість студентів експериментальної групи, які визначали свій рівень сформованості професійних знань як низький, знизилась із 28% до 12%, в той самий час в к. г. відбулися незначні зміни в самооцінці студентів в межах 5%.

Після проходження НЛЕП студентам К. г. і Ек. г. було запропоновано дати відповіді на теоретичні запитання задля перевірки стійкості набутих знань. Після проведення формувального експерименту, в рамках якого студенти Ек. г. на практиці використовували отримані теоретичні знання, респонденти даної групи значно краще впорались із завданням завдяки використанню запропонованої методики.

Результати анкетування щодо готовності до майбутньої професійної діяльності теж змінились в Ек. г. після використання запропонованої методики (табл. 2).

Таблиця 2 – Рівень стійкості професійних знань організаторів природокористування після проходження навчальної ландшафтно-екологічної практики

Оцінка рівня стійкості професійних знань	К. г., %	Ек. г., %
Відмінно	16,7	21,4
Добре	48,1	58,5
Задовільно	25,2	20,1

Беручи до уваги результати анкетування в експериментальній та контрольній групах, можна відзначити позитивну динаміку в експериментальній групі, що відображено в табл. 3.

Таблиця 3 – Рівень сформованості готовності до професійної діяльності організаторів природокористування

Рівні сформованості готовності до професійної діяльності	Групи	Експерименти	
		Констатувальний	Формувальний
1	К. г.	2,2 %	1,2 %
	Ек. г.	2,0%	–
2	К. г.	14,0 %	11,5 %
	Ек. г.	13,2 %	10,9 %
3	К. г.	61,3 %	64,0 %
	Ек. г.	62,4 %	67,6%
4	К. г.	20,5 %	20,8 %
	Ек. г.	19,9 %	17,7 %
5	К. г.	2,0 %	2,5 %
	Ек. г.	2,5 %	3,8 %

Після проведення запропонованих видів діяльності, перший (найнижчий) рівень готовності до професійної діяльності не було відзначено серед студентів, проте на найвищій рівень готовності до професійної діяльності вказують 3,8% студентів, проти 2,5% під час констатувального експерименту.

ВИСНОВКИ. У дослідженні представлено можливий спосіб розв'язання актуального науково-практичного завдання, що полягало у розробці методики формування професійних знань у організаторів природокористування при проходженні навчальної ландшафтно-екологічної практики. Запропонована методика забезпечує підвищення рівня науково-дослідної компетентності та прак-

тичної готовності до майбутньої професійної діяльності організаторів природокористування.

Виконане дослідження не вичерпує всіх проблем формування професійних знань, умінь та навичок майбутніх організаторів природокористування. Подальшої розробки потребують такі питання: обґрунтування та розроблення моделі формування НДК у організаторів природокористування при вивченні професійно-орієнтованих дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьяченко В. К. Новая педагогическая технология и ее звенья. Изд-во Красноярского ун-та, 1994. – 182 с.
2. Махмутов М. И. Современный урок. М.: Педагогика, 1985. –184 с.
3. Михайлова Е. И. Подготовка педагогов нового типа в условиях федерального университета // Педагогическое образование и наука. 2012. – № 8. – С. 68–70.
4. Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти / [Л. В. Банашко, О. М. Севастьянова, Б. С. Грищук, С. І. Тафінцева [Електронний ресурс] / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія – Режим доступу: <http://www.kgpa.km.ua/?q=node/233>.
5. Смагіна Т. М. Поняття та структура соціальної компетентності учнів як наукова проблема / Т. М. Смагіна // Вісник Житомирського державного університету. Вип. 50. Педагогічні науки. – 2010. – С. 138–142.

METHOD OF FORMATION OF PROFESSIONAL KNOWLEDGE ORGANIZERS WHEN PASSING EDUCATIONAL NATURE LANDSCAPE-ENVIRONMENTAL PRACTICE

I. Soloshych, A. Khamarshekh

Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine.

E-mail: solo_ira@mail.ru

The article considers the process of forming knowledge and skills of the natural resources organizers while passing educational landscape and environmental practices. The use of problem-based learning methods of knowledge and skills formation enhances the level of scientific competence and practical preparation for future careers.

The results of ascertaining and forming experiments that confirm the effectiveness of the proposed method were given too.

Key words: educational landscape and environmental practice, scientific competence, the nature resources organizers, professional knowledge and skills.

REFERENCES

1. Dyachenko, V. K. Novaya pedagogicheskaya tehnologiya i ee zvenya. Izd-vo Krasnoyarskogo un-ta, 1994. – 182 p.

2. Mahmutov, M. I. Sovremennyiy urok. M.: Pedagogika, 1985. – 184 p.

3. Mihaylova, E. I. Podgotovka pedagogov novogo tipa v usloviyah federalnogo universiteta // Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka. 2012. – № 8. – Pp. 68–70.

4. Kontsepsiya pedahohichnoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv u systemi stupenevoyi pidhotovky spetsialistiv pochatkovoyi lanky osvity / [L. V. Banashko, O. M. Sevast'yanova, B. S. Hryshchuk, S. I. Tafintseva] [Elektronnyy resurs] / S. Khmel'nyts'ka humanitarno-pedahohichna akademiya – Rezhym dostupu: <http://www.kgpa.km.ua/?q=node/233>

5. Smahina, T. M. Ponyattya ta struktura sotsial'noyi kompetentnosti uchniv yak naukova problema / T. M. Smahina // Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu. Vyp. 50. Pedahohichni nauky. – 2010. – Pp. 138 – 142.

Стаття надійшла 2.03.2015.